

ISSN 1300-2333

TÜRK YURDU

ARALIK 2020 • YIL 109 • SAYI 400 • FİYATI 20 TL

3

GENEL BAŞKANDAN / Mehmet ÖZ

Dünyanın Kritik Dönemecinde Türkiye

6

AYIN YORUMU / Nuri GÜRGÜR

Fransa Senatosunun Kararı Hukuken Tam Bir Skandal

10

DÜŞÜNCELER / Nuri GÜRGÜR

Türk Ocaklarının İkinci Defa Açılması ve Sonrası-4

16

AKADEMİK / Mustafa TURAN

Atatürk ve Meclis-i Millî'nin Açılması

22

DÜŞÜNCELER / Abdulkadir İLGEN

Kayıp Kutsalın Peşinde-2

24

DÜŞÜNCELER / Nihat BOYDAŞ

Abbas Sayar'ın Yozgat'ı, Yozgat'ın Abbas Sayar'ı

27

AKADEMİK / S. Tunay KAMER

Eğitimde Planlama ve Gelecek Tartışmaları

30

AKADEMİK / Abdürreşit Celil KARLUK

Çin'in Ülküsü, Soykırım Mağduru
Doğu Türkistanlılar ve Hayal Kırıklığı

36

AKADEMİK / Alimcan İNAYET

İpek, İpek Yolu, İşgal, Asimilasyon ve Soykırım

40

AKADEMİK / Ömer ÖZCAN

Azerbaycanlı Mehmet Şerif Bilgehan ve Namık Kemal

46

AKADEMİK / Cemile KINACI BARAN

İdeoloji-Edebiyat İlişkisi Bağlamında Abay Jolu
(Abay Yolu) Romanında Abay'ın Rus Dostları

51

AKADEMİK / Hüseyin NURLU

Modernleşme Sürecinde Türk Düşünü ve
Medeniyet Anlayışı

59

Düşünceler / Dursun KUVELOĞLU

Sanat ve Zafer

61

HAYAT HİKÂYESİ/ Roza KURBAN

Son Kitap ve Son Dilek

64

Genel Merkezden Haberler

66

Türk Dünyasından Haberler

68

Şube Haberleri

71

Serdar SAĞLAM

Çizgiler

72

Türk Yurdu Dergisi 2020 Yılı Dizini

İPEK, İPEK YOLU, İŞGAL, ASİMİLASYON VE SOYKIRIM

Alimcan İNAYET*

Özet

Çin yönetiminin Doğu Türkistan'da gerçekleştirmekte olduğu soykırım, güç merkezlerinin oyunu ya da projesi diyerek göz ardı edilecek veya görmezden gelinecek bir durum değildir. Bu her şeyden önce Türk dünyasını, Türklüğü ilgilendiren bir durumdur. Bugün medyaya yansıyanlar vahşetin görünen tarafıdır. Çin toplumunun ve kültürünün doğasını anlamayan kişilerin bu realiteye inanmaları güçtür elbet. Sorun çok derinlerdedir. Doğu Türkistan'da yaşananlar Çin'in işgal ve imha politikasının doğal sonucudur. Kendi güvenliğini diğer toplum ve kültürleri yok etme konsepti üzerine inşa etmeye çalışan Çin'in Doğu Türkistan Türklüğünü imha etmekle yetinmeyeceği de açıktır.

İpek, Çin'de antik çağlardan itibaren politik amaçlar için kullanılmıştır (Tezcan, 2014: 99). Çin İmparatoru, MÖ 177'de Hun hükümdarının teveccühünü

kazanmak için 10 parça işlemeli ipek, 10 parça nakışlı ipek kumaş, 40 parça çeşitli renkte ipek, 40 parça al renkte ağır ipek kumaş, 40 parça yeşil ipekli kumaş hediye yollamıştır (Ligeti, 1986: 44). Doğu Türkistan'ın işgalinde de ipek ve İpek Yolu faktörünün önemli rol oynadığı görülmektedir. Şöyle ki Çin, Han Hanedanlığı döneminde ipeğin batı ülkelerindeki ticari değerini keşfedince ipek üreticiliğini devlet kontrolüne almış ve üretilen ipeği batıya ulaştırmanın yollarını aramaya başlamıştır. MÖ 136'da keşif için Doğu Türkistan'a gönderilen Zhang Qian (Tezcan, 2014: 98) İpek Yolu'nun Xian/Şi'an-Kumul-Turfan güzergâhının belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Tarihsel süreçte Turfan-Lobnur-Kâşgar Güzergâhı belirlenmiş; Turfan ve Kâşgar, Çin ipeklerinin dağıtım merkezi hâline gelmiş; ipek, bu merkezlerden Batı ülkelerine taşınmıştır. Çin hanedanlıkları, Çin ekonomisi ve ticaretinin merkezinde yer alan ipeğin (Kırpık, 2012: 174-175) Batı ül-

kelerine güvenli bir şekilde taşınmasını garanti altına almak için İpek Yolu güzergâhındaki toprakları işgal etmek istemiş; Tang Hanedanlığı, ordularını Türkistan coğrafyasına sevk etmiştir. 751 yılında Talas'ta yapılan savaşta ağır hüsrana uğrayan Çinliler, Türkistan topraklarını bin yıl süreyle terk etmiş ama işgal projesinden asla vazgeçmemişlerdir. 1759 yılında Doğu Türkistan'ı işgal girişiminde bulunan Mançu-Çing ordusu (Uygur, 2016: 27-40), 1884 yılında Doğu Türkistan'ı ikinci kez işgal ederek "yeni hudut/yeni toprak" anlamındaki Xinjiang/Şincang adıyla Çin'e ilhak etmiştir. İşgalci kuvvetlere karşı büyük mücadeleler sonucunda 12 Kasım 1933'te Kâşgar'da Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti kurulmuş; Çin-Sovyet işbirliği sonucunda yıkılan bu Devlet'ten sonra 12 Kasım 1944'te, ikinci kez Doğu Türkistan Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Başlangıçta mazlum milletlerin bağımsızlıklarını destekleme ve bağımsızlık sürecine yardım etme vaatleriyle ortaya çıkan Çin Komünistleri, 1949 yılında Doğu Türkistan halkının irade ve rızası olmadan yasadışı bir şekilde bölgeyi son kez işgal etmişlerdir.

Çin Komünist rejimi 70 yıllık işgal döneminde Doğu Türkistan'da uyguladıkları asimilasyon merkezli siyasi ve sosyal tasarımlarla Türkleri planlı, programlı ve sistematik bir şekilde eritmeye ve Çinileştirmeye çalışmıştır.

Çin komünistleri, önce Doğu Türkistan'a milyonlarca Çinli göçmen yerleştirerek bölgenin demografik yapısını ve etno-ekolojik dengesini bozmuş; Türkleri azınlık duruma düşürmüştür. 1949 yılında Çinlilerin Doğu Türkistan'ın genel nüfusundaki oranı yüzde 5 iken, 1980'li yıllara gelindiğinde yüzde 40'a ulaşmıştır (Toops, 2004: 245).

Komünist Çin yönetimi, ikinci adım olarak Doğu Türkistan'ın kültürel dokusuna müdahale etmiş; gelecekte kullanılmak üzere Arap alfabesinin yerine önce Kiril alfabesini, sonra Çin Pinyin alfabesi temelinde icat edilen Latin alfabesini ikame etmiş; 1980'li yıllarda Türklere tekrar Arap alfabesini (Cuyi, 1993: 249-322), 2000'li yıllarda ise "kompyuter yezici" dedikleri yeni Latin alfabesini dayatmıştır. Böylece kuşaklar arasındaki iletişimi kesmiş, toplumu birbirini anlamaz hâle getirmiştir. Diğer taraftan Doğu Türkistan Türklerinin politik ve ekonomik sistemde yetkili ve etkili pozisyona gelmelerini çeşitli siyasal tasarımlarla engellemiş, onların Çin anayasasında tanıdığı özerk bölge hak ve yetkilerini kullanmalarına fırsat ve imkân vermemiştir. Doğu Türkistan'ın yer üstü ve yer altı kaynaklarını sömürerek Türkleri ekonomik bakımdan Çinlilere muhtaç duruma düşürmüştür. 2000'li yıllarda "çift dilli eğitim" adı altında okullarda Çince eğitimi uygulamaya koyarak Uygur Türkçesinin kullanım

alanını daraltmıştır. Son yıllarda ise "Çince İslam" adı altında İslam'ı Çin komünist sistemine uyumlu hâle getirmeye çalışmaktadır. Camiler, din adamları, dinî yayınlar ve dinî faaliyetler Çin yönetiminin hedefi hâline gelmiştir.

Çin komünist iktidarının Doğu Türkistan Türklerine yönelik asimilasyon politikası, 2017 yılından itibaren soykırım hâlini almıştır. Doğu Türkistan'da kurulan sözde "mesleki eğitim merkezleri", hakikatte ise ceza kamplarında milyonlarca Türk, zorla toplanmış; kendi millî ve dinî kimliğinden vazgeçip Çin millî kimliğini ve ateizmi benimsemeye zorlanmıştır. Bu sözde "mesleki eğitim merkezleri"nde yüzlerce profesör, doçent, doktor, eğitimci, din adamı, sanatçı bulunmaktadır. Bu kişiler yıllardır çeşitli üniversitelerde, kurum ve kuruluşlarda Çin Anayasası ve Özerk Bölge kanunlarında kendilerine tanınan hak ve yetkilere dayanarak devlet denetimi altında çalışmaktayken bugün Çin yönetimi tarafından aniden suçlu ilan edilmişlerdir. Bunların bir kısmı hapse atılmış, bir kısmı ise idama mahkûm edilmiştir.

Çin komünist rejimi, Doğu Türkistan'da uyguladığı insanlık dışı baskı politikasını dinî aşırılığı, radikalizmi ve terörü önlemeye yönelik olduğunu ileri sürmektedir. Eğer Doğu Türkistan'da iddia edildiği gibi radikalizm söz konusu ise bunun sorumlusu yine Çin komünist yönetimidir. Çin komünist rejiminin 70 yıldır Müslüman bir topluma uyguladığı ateist eğitim politikasının doğal sonucudur. Bilindiği gibi Uygur toplumu Müslüman bir toplumdur. Din eğitimi almak, din adamları yetiştirmek toplumun doğal ihtiyacı ve gereğidir. Çin komünist hükümeti 70 yıldan beri din eğitime izin vermemekte, Müslüman toplumu zorla ateist eğitime tabi tutmaya çalışmaktadır.

Çin komünist yönetimin bütün bu uygulamalarının 25-30 milyonluk Doğu Türkistan Türklüğünü tamamen yok etmeye, işgal ettiği Doğu Türkistan toprakları ebedî Çin toprağı hâline getirmeye, Orta Asya ve Avrasya yolunu açacak Yeni İpek Yolu Projesi'nin güvenliğini garanti altına almaya yönelik olduğu bugün çok net anlaşılmaktadır.

Öyle görünüyor ki Çin, Yeni İpek Yolu Projesi'yle ilk olarak Orta Asya, Orta Doğu, Balkan ve Doğu Avrupa'yı ticari ağlarla birbirine bağlayacak; sonra inşa ettiği jeo-ekonomik kuşakla söz konusu bölgelere nüfuz edecek; sonra bölgeyi politik etki alanına dâhil etmeye çalışacaktır. Emperyal ve hegemonya amaçlı bu projenin gerçekleştirilmesi güvenlik bakımından engellerle karşılaştığı takdirde söz konusu coğrafyada savaş ve işgal yöntemlerine başvuracaktır. Çünkü Çin bu projenin gerçekleştirilmesi için trilyonlarca dolar

yatırım yapmaktadır. Bu meblağın geri dönüşümü için her türlü yõtme baş-vurmaktan çekinmeyecektir. Yeni İpek Yolu Projesi için önemli engel olarak gördüğü Doğu Türkistan Türklüğünü bertaraf etmeye çalışması bunun ilk işaretidir.

Yeni İpek Yolu Projesi, Türk Cumhuriyetlerine başlangıçta ekonomik olarak bazı yararlar sağlasa da uzun vadede topraklarını ellerinden alacaktır. Çin önce ilgili ülkeleri borçlandıracak, borcunu ödeyemeyen ülkelerden toprak talep edecektir.

Tarihî tecrübeden hareketle diyebiliyoruz ki Doğu Türkistan'ı işgal eden Çin, bu toprakları sıçrama tahtası olarak kullanıp Türkistan topraklarını işgal etmeye niyetlenmektedirler. Ekonomik, kültürel, politik ve coğrafi-genişlemeci emelleri için kullanacakları argüman Yeni İpek Yolu Projesi'dir. Çin, Orta Asya ve oradaki enerji kaynaklarına, Orta Doğu ve Avrupa pazarlarına ulaşmak için bu projeyi kullanacaktır. Çin, yaşamsal öneme sahip bu Proje'nin gerçekleştirilmesi için her türlü bedeli ödemeyi göze almış durumdadır. Doğu Türkistan Türkleri, bu projenin ilk kurbanları olmuştur. Çinliler tarihte nasıl yumuşak ipekleriyle Türklerden savaş atı temin ederek Türkistan'ı işgal etmeye kalkıştırlarsa bugün de Orta Doğu ve Türk coğrafyasındaki enerji kaynaklarına bu niyetle ulaşmak isteyeceklerdir.

Çin, İpek Yolu güzergâhında bulunan stratejik öneme sahip noktaları satın almaya, satın alma imkânı bulamazsa uzun müddetle kiralamaya çalışmaktadır. Amaç yeni ipek yolunun denetimini elinde tutmaktır. Eğer Türkiye başta olmak üzere Türk Cumhuriyetleri birlik olup ortak hareket ederlerse yeni ipek yolu projesini kendi lehine, yani Türk illerini ticari ve kültürel ağlarla birbirine bağlayan yeni Türk yoluna çevirmele-ri mümkündür.

Bugün Pasifik ve Hint Okyanusu'nda sıkıştırılan Çin, enerji ve ekonomik kalkınma açısından Türkistan coğrafyasına muhtaçtır. Orta Asya enerji kaynakları, Orta Doğu ve Avrupa pazarları Çin için yaşamsal öneme sahiptir. Türkler bu yolun kontrolünü ve denetimini elinde tutabilirlerse Türkler Çinlilere değil; Çinliler Türklere muhtaç olacaktır. Ancak bunun için Türk cumhuriyetlerinin birlikte hareket etmeleri ve bir an evvel Turan Ordusu'nu oluşturmaları, Çin'in borç tuzaklarından kurtulmaları, Türk topraklarına Çin nüfusu ve kültürünün girmesini kesinlikle engellemeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak Çin ile iş yaparken her zaman Bilge Kağan ve Kül Tigin'in şu sözleri kulaklarımızda yankılanmalıdır:

Tabgaç bodun sabı süçig, agısı yımşak ermiş. Süçig sabın, yımşak agın arıp irak bodunug ança yagutır ermiş. Yaguru kontukda kisre anıg bilig anta öyür ermiş. "Çin milletinin sözü tatlı, ipeklisi yumuşak imiş. Tatlı sözle, yumuşak ipekliyle aldatıp, böylece uzak-taki halkları yaklaştırmış. Yaklaşır yerleştikten sonra kötü bilgi (fitne ve fesat) düşünürmüş." Süçig sabına, yımşak agısına arturup üküş Türk bodun öltüg. Türk bodun ölsiking "Tatlı sözlerine, yumuşak ipeklerine kanıp Türk milleti, çok öldün. Türk milleti öleceksin." (Ercilasun, 2016: 500-501). Bunça işig küçüg birtük-gerü sakınmatı Türk bodun ölüreyim, urugsıratayın tir ermiş. "(Çin), bunca işi gücü verdiklerini düşünmeden Türk milletini öldüreyim, kökünü kurutayım diyor-muş." (Ercilasun, 2016: 512-513).

Prof. Dr. Ege Ü, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, alim1962@hotmail.com

Kaynaklar

- Cuyi Wei. "An Historical Survey of Modern Uighur Writing Since the 1950s in Xinjiang, China". *Central Asiatic Journal*, Vol. 37. No. 3/4 (1993), pp. 249-322)
- Ercilasun, Ahmet Bican. Türk Kağanlığı Türk Bengü Taşları. Dergâh Yay., İstanbul, 2016.
- Kırpık, Güray. "Haçlılar ve İpek Yolu". *Bilgi*, Bahar 2012 / S: 61, s. 173-200.
- Ligeti, Lajos. *Bilinmeyen İç Asya*. çev. S. Karatay. Ankara: TDK Yay., Ankara, 1986.
- Tezcan, Mehmet. "İpek Yolu'nun İran Güzergâhı ve İpek Yolu Ticaretine İran Engellemesi". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*. S: 3/1 2014, s. 96-123.
- Toops, Stanley W. "The Demography of Xinjiang". *XINJIANG China's Muslim Borderland*. S. Frederick Starr, Editor, M.E. Sharpe Armonk, New York, London, Enland, 2004.
- Uygur, Feyzullah. "Mançuların İlk Doğu Türkistan İstilası". *Tarih Dergisi*. S: 63 (2016/1), İstanbul 2016, s. 27-40.